

٦ راغب اصفهانی، زندگی و آثار او

تحقيق الكلام على مذهب الراغب في الأصول والفروع	٤٠
المسألة الأولى: حكمة وجود المتشابه في القرآن الكريم	٤٠
المسألة الثانية: إرادة الله تعالى	٤٠
المسألة الثالثة: مسألة القدر	٤١
ميراثه الخلقية	٤٣
زهده	٤٤
الفصل الثاني: شخصيته العلمية و آثاره	٤٦
الباب الأول: شخصيته العلمية	٤٦
الراغب والأدب الفارسي	٤٦
الف: النصوص الفارسية المتنقلة إلى العربية في كتاب	٤٧
ب: النصوص الفارسية في كتاب «الذرية إلى مكارم الشريعة»	٥٠
الراغب والأدب العربي	٥١
الراغب وفن التتر	٥٣
الباب الثاني: آثاره	٥٤
ألف: آثاره الأدبية	٥٤
ب: آثار الراغب الدينية	٥٥
أولاً: في علوم القرآن	٥٥
ثانياً: في علم الحديث	٥٧
ثالثاً: في علم الكلام	٥٨
رابعاً: في الحكمة النظرية	٥٨
خامساً: في الحكمة العملية	٥٩
باب أول: شرح حال راغب اصفهانی و شخصیت اجتماعی او . .	٦٥
فصل أول: زندگانی راغب	٦٥
کنیه و لقب او	٦٥

٦٥ راغب اصفهانی، زندگی و آثار او

باب أول: شرح حال راغب اصفهانی و شخصیت اجتماعی او . .	٦٥
فصل أول: زندگانی راغب	٦٥
کنیه و لقب او	٦٥
الفصل الأول: حياة الراغب و شخصيته الاجتماعية والأخلاقية	٢٧
الباب الأول: حيائة	٢٧
اسمها و نسبه	٢٧
مولده	٢٨
موطنه و متوفاه	٢٨
دليلنا على ذلك	٣٠
الباب الثاني: دراسة عصر الراغب و شخصيته	٣١
العلم والأدب في عصره	٣١
معاصره و استاذته	٣٢
استاذة الراغب	٣٤
مذهبة الكلامي و الفقهي	٣٤
مسألة كيفية خلق الاعمال	٣٥
موقف الراغب من التشيع	٣٩

اسم و نسب او	65
وجوه مختلف در اسم و نسب او	66
زادگاه «راغب»	66
محل اقامت او	72
محل وفات او	73
راغب در چه عصری می‌زیسته است؟	73
اقوال مختلف در تاریخ وفات راغب	74
دلیل اول: از قدیمیترین تواریخ و نزدیکترین آنها به زمان راغب	76
دلیل دوم:	78
دلیل سوم:	81
خاندان راغب	85
فصل دوم: بررسی عصر راغب و عقاید او	87
داشت و ادب در عصر او	87
معاصران و استادان راغب	89
دلایل ما براین مدعای	90
۲- ابوالقاسم بن أبي العلاء	93
۳- سید رضی	93
آیا راغب با سید رضی گفت و شنودی هم داشته است؟	96
۴- ابوسعید بن مرداس	97
۵- ابوالقاسم بابک	97
۶- ابوالعباس الضبی	98
مجالس درس و شاگردان راغب	104
تحقیق در آراء کلامی و فقهی و سایر نظریات او	104
نظر راغب دربارهی معترله	107
آیا راغب اشعری بوده است؟	109
۱- مسألهی خلق افعال بشر	109

۲- مسألهی قدم یا حدوث کلام خدا	111
راغب و تشیع	115
قول صحیح در عقاید کلامی و فقهی راغب	118
الف: مذهب کلامی او	118
۱- متشابهات قرآن	118
۲- ارادهی خدا	119
۳- مسألهی قدر	120
ب: مذهب فقهی راغب	122
خصوصیات اخلاقی راغب	124
ایمان او	124
زهد او	125
صراحت راغب	126
 باب دوم: شخصیت علمی راغب	129
فصل اول: مقام راغب در ادب	129
راغب در ادب فارسی	129
نصوص فارسی محاضرات	133
نصوص فارسی الذریعة	138
راغب در ادب عربی	139
راغب و فن نظم	140
اشعار منسوب به راغب	141
راغب و فن نثر	143
متن خطبه «محاضرات الأدباء»	143
تحلیل ادبی خطبه «محاضرات»	145
متن خطبه «تفصیل النشائین»	148
تحلیل ادبی خطبه «تفصیل النشائین»	152

۴- نسخه خطی کتابخانه ملی تبریز(کامل) ۱۸۸
مشخصات: ۱۸۸
۵- نسخه خطی کتابخانه عمومی معارف ۱۸۹
مشخصات: ۱۸۹
۶- نسخه خطی کتابخانه وزیری(بزد) ۱۸۹
مشخصات: ۱۸۹
۷- نسخه خطی کتابخانه عباسی «المکتبة العباسية» بصره ۱۸۹
ب: نسخه های چاپی ۱۸۹
توجه دانشمندان به محاضرات و تلخیص و ترجمه آن ۱۹۰
۱- مختصر محاضرات ۱۹۱
۲- منتخب محاضرات «نسخه خطی کتابخانه آستانه» ۱۹۱
۳- مختصر محاضرات ۱۹۳
ترجمه محاضرات به فارسی ۱۹۳
نسخه های خطی التوادر ۱۹۵
۱- نسخه خطی کتابخانه مجلس(کامل) ۱۹۵
مشخصات: ۱۹۵
۲- نسخه خطی کتابخانه مرکزی(ناقض) ۱۹۵
مشخصات: ۱۹۷
۳- نسخه خطی کتابخانه آستانه(ناقض) ۱۹۷
مشخصات: ۱۹۷
ب: آثار دینی راغب ۲۰۰
در علوم قرآن ۲۰۰
۱- تفسیر مرکبات ۲۰۰
۱- آیا تفسیر راغب موجود است؟ ۲۰۱
دلیل بر صحّت انتساب آن به راغب ۲۰۷

فهرست مطالب ۹

نتیجه بررسی ۱۰۰
نثر علمی راغب ۱۰۰
الف: از کتاب «مفردات القرآن» ۱۰۶
راغب بین ابن معقّع و جاحظ ۱۰۹
بلاغت تشییه ۱۶۰
راغب و مكتب جاحظ ۱۶۶
۱- توصیف و تعریف به دو صفت متضاد ۱۶۷
۲- آمیزش جذو هزل ۱۶۷
۳- صراحت گفتار ۱۶۷
فصل دوم: آثار علمی راغب ۱۶۹
الف: آثار ادبی ۱۶۹
۱- آفاین البلاعه ۱۶۹
۲- اصول الاشتقاد ۱۶۹
۳- ادب الشطرينج ۱۷۰
۴- محاضرات الادباء و محاورات الشعراء والبلغاء ۱۷۰
بررسی نسخه های محاضرات ۱۷۷
الف: نسخه های خطی و عکسی محاظرات که در کتابخانه های داخل کشور موجود است ۱۷۷
۱- نسخه عکسی کتابخانه مرکزی(ش. ۶۰-۱۲۵۸) ۱۷۷
مشخصات: ۱۷۷
امتیازات این نسخه: ۱۸۰
۲- نسخه خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران(ناقض) ۱۸۲
مشخصات: ۱۸۲
۳- نسخه خطی کتابخانه آستانه(ناقض) ۱۸۸
مشخصات: ۱۸۸

تالیفات راغب در اخلاق	۲۴۱
۱- احوال المودات و مراعات المحبات	۲۴۱
مشخصات:	۲۴۲
۲- الذريعة الى مكارم الشريعة	۲۴۸
نص «الذريعة إلى مكارم الشريعة»	۲۴۹
نص «ميزان العمل»	۲۵۰
ترجمه های «الذریعة الى مكارم الشريعة»	۲۵۶
۱- الکنوز الوديعة من رموز الشريعة	۲۵۶
مشخصات نسخه خطي اول کتابخانه مجلس	۲۵۸
مشخصات نسخه خطی دوم کتابخانه مجلس	۲۶۰
مشخصات نسخه خطی کتابخانه مرکزی	۲۶۲
ترجمه‌ی «الذریعة» به قلم یکی از معاصرین	۲۶۲
۳- تفصیل النشأتین و تحصیل السعادتین	۲۶۶
نسخه‌های خطی تفصیل النشأتین	۲۶۶
نسخه‌های چاپی	۲۶۷
ترجمه‌ی دیگر تفصیل النشأتین	۲۶۷
۴- اخلاق الراغب	۲۶۷
ضمیمه‌ی اول	۲۷۱
روایات منقول از امیر المؤمنین علی(علیه السلام)	۲۷۱
روایات منقول از امام حسن علیه السلام	۲۷۱
از امام حسین(ع)	۲۷۴
از امام علی بن الحسین(ع)	۲۷۴
از امام محمد باقر(ع)	۲۷۴
از امام جعفر بن محمد(ع)	۲۷۵
از امام موسی بن جعفر(ع)	۲۷۵
از امام علی بن موسی الرضا(ع)	۲۷۶

فهرست مطالب ۱۱

۲- بررسی مقدمه التفسیر راغب	۲۱۰
۳- آیا تفسیر راغب یکی از مراجع تفسیر بضافی است؟	۲۱۲
۲- تفسیر «مفردات القرآن»	۲۱۷
الف: از نظر ادبی	۲۱۷
ب: از نظر تفسیری	۲۲۲
«مفردات» راغب، و «الاتفاق» سیوطی	۲۲۳
نسخه‌های خطی مفردات القرآن	۲۲۴
الف: نسخه‌های خطی مفردات القرآن در داخل ایران	۲۲۴
ب: نسخه‌های خطی مفردات القرآن در خارج از ایران	۲۲۸
نسخه‌های چاپی مفردات	۲۲۹
مختصر مفردات	۲۳۰
۳- الرسالة المنبهة على فوائد القرآن	۲۳۱
۴- درة التأویل في مشابهة التنزيل	۲۳۱
۵ و ۶- المعانی الاکبر، احتجاج القرآن	۲۳۱
۷- حل مشابهات القرآن	۲۳۲
۸- تحقيق البيان في تأویل القرآن	۲۳۲
مشخصات نسخه خطی معروف به «تحقيق البيان» تأليف راغب	۲۳۳
۹- تحقيق الألفاظ المتراوفة	۲۳۸
در علم حدیث	۲۳۸
۱- رساله‌ای در رفع تناقض از حدیث «استفرق امته...»	۲۳۸
۲- کلمات الصحابة	۲۳۸
در علم کلام	۲۳۹
ج: آثار حکمی راغب	۲۳۹
۱- فلسفه‌ی نظری	۲۳۹
۲- فلسفه عملی «حکمت عملی»	۲۴۰

ضمیمه‌ی دوم	۲۷۷
اقوال و حکم منقول از بزرگمهر	۲۷۷
اقوال پادشاهان ایرانی	۲۷۹
اقول خسروپرویز(کسری ابرویز)	۲۸۱
اقوال اردشیر	۲۸۲
ضمیمه‌ی سوم	۲۸۴
نصوص کلیله و دمنه در «محاضرات»	۲۸۴
موارد نقل از «ابن مقفع» بدون ذکر مأخذ	۲۸۶
فهرست اعلام	۲۹۱
فهرست مکانها	۲۹۸
فهرست کتب	۳۰۱
فهرست گروهها	۳۰۵
فهرست مذاهب	۳۰۵
فهرست آیات	۳۰۶
فهرست مراجع	۳۰۹